

*Граніч Вероніка Євгенівна,
студентка I курсу магістерського рівня,
Спеціальності «Практична психологія»*

*Науковий керівник:
кандидат психологічних наук, доцент
Рашиковська Ілона Владиславівна*

«Теоретичні аспекти проблеми тривожних станів особистості»

Проблема тривожності займає особливе місце у сучасному науковому знанні. Знайдеться не так багато подібних психологічних явищ, значення яких одночасно оцінюється і надзвичайно високо, і достатньо вузько, навіть функціонально.

З одного боку, це “центральна проблема сучасної цивілізації” (Р. Мей, 1950, Е. Еріксон, 1950), з іншого – найважливіша характеристика нашого часу: їй надається значення основного “життєвого переживання сучасності” (Ф. Готвалд, В. Ховланд, 1992). Тож не дивно, що цій проблемі присвячена велика кількість досліджень, причому не тільки у психології та психіатрії, але й в біохімії, фізіології, філософії та соціології.

Загалом проблема тривоги та тривожності вже не одне століття лишається актуальною для психологічної науки. Її дослідженням займалися В.М. Астапов, Г.Д. Габдрєєва, Ю.М. Забродін, О.І. Захаров, Н.В. Імедадзе, Л.М. Костіна, Н.Д. Левітов, Г.М. Прихожан, Ю.Л. Ханін, К.Е. Ізард, Р. Мей, І. Рантбут, Ч.Д. Спілбергер, З. Фрейд, Е. Фром, К. Хорні та ін.

Аналіз питання тривожності в науковій літературі виявив, що це поняття тривалий період не розроблялося і з'явилося лише у XIX столітті в працях видатного австрійського психолога і невролога Зигмунда Фрейда, зокрема: «Нав'язливості і фобії» (1895 р.), «Вивчення істерії» (1895 р.). Класичною роботою Фрейда з проблеми тривожності є його книга «Гальмування. Симптом. Тривожність» (1926). Фрейд визначав тривожність як неприємне емоційне переживання, що є сигналом небезпеки. Зміст тривожності – відчуття невизначеності, невпевненості та безпорадності. Фрейд визнавав необхідність розмежування страху і тривожності, вважаючи, що страх – це реакція на конкретну небезпеку, тоді як тривожність – реакція на небезпеку, невідому і невизначену.

Фрейд виділив три різновиди тривожності: 1) об'єктивну – на небезпеку в зовнішньому світі; 2) невротичну – на небезпеку не обумовлену і не відому; 3) моральну – тривожність сумління.

Проблема тривожності стала предметом дослідження яскравої представниці неофрейдизму, американського психоаналітика Карен Хорні, яка з дитинства відчувала себе позбавленою батьківської любові. Посилаючись на експериментальні дослідження і прикладний досвід діагностики тривожних станів, Ю. Ханін у 1991 р. вводить дві нові категорії ситуативної тривоги: міжособистісну ситуативну тривогу і внутрішньогрупову ситуативну тривогу [3]. Обидві категорії, на думку автора, стосуються «емоційних переживань людини в конкретний проміжок часу і дозволяють зафіксувати інтенсивність вираженості ситуативної тривоги, яка виникає в процесі реальних, минулих і очікуваних контактів із конкретними партнерами і групою людей».

Імедадзе І.В. виділяє два рівні тривожності: низький і високий [1]. Низький необхідний для нормального пристосування до середовища, а високий викликає дискомфорт людини в навколишньому його соціумі. Українські вчені Б.І. Кочубей та Є.В. Новікова виділяють три рівні тривоги, пов'язаної з діяльністю: деструктивний, недостатній і конструктивний [2]. Їхні дослідження дозволяють зробити висновок, що діти з підвищеною тривожністю відносяться до груп ризику щодо розвитку неврозів, адиктивної поведінки, емоційних порушень особистості.

Таким чином, у зв'язку з сучасним періодом життя в пандемії проблема тривожності набуває нового змісту та вимагає нових досліджень та практичних розробок.

Список використаної літератури:

1. Імедадзе Н.В. Тривожність як чинник навчання в дошкільному віці. *Психологічні дослідження* / Ред. А.С. Прангішвілі. Тб., 1996. С. 49-58.
 2. Кочубей Б. І. Емоційна стійкість школяра / Б. І. Кочубей, Є. В. Новікова. К.: Освіта, 1998. 237 с.
- Ханин Ю.Л. Межличностная и внутригрупповая тревога в условиях значимой совместной деятельности. *Вопросы психологии*. 1991. № 5. С. 56-64